

"Jos mä sit kerran tulen"

Elämänote-ohjelman osallisuustutkimuksen
tuloksia

Hanna-Kaisa Hoppania, 4.11.2020

Löytävän vanhustyön webinaari

Esityksen rakenne

- Elämänote-tutkimus – mistä on kyse
- Tutkimuksen ensimmäiset tulokset julkaistu:
 - Arjen osallisuutta tukevat elementit haastateltujen ikäihmisten elämässä
 - Motivaatio osallistua Elämänote-toimintaan / järjestötoimintaan laajemminkin

Elämänote-ohjelma

- 20+1 hanketta tukevat ikäihmisten kotona asumista ja lisäävät heidän osallisuuttaan
 - Erityisesti mukaan tavoitellaan niitä, joilla on haasteellinen elämäntilanne tai jotka eivät ole aiemmin olleet mukana järjestötoiminnassa
- Ohjelman koordinaatiohanke (Ikäinstituutti & Valli) auttaa hankkeita verkostoitumisessa sekä mentoroi, kouluttaa ja antaa tukea viestintään ja arviointiin, sekä tekee vaikuttajaviestintää, ohjelmataso arviointia, ml. **laadullisen seurantatutkimuksen**

Laadullinen seurantatutkimus

- Tavoitteena selvittää Elämänote-ohjelman vaikutuksia kohderyhmään yksilötasolla
 - Mikä tukee iäkkäiden kotona asumista ja osallisuutta
 - Mikä hankkeisiin osallistumisen rooli on tässä
- Iäkkäät haastattelevat toisia iäkkäitä – kehitetään kansatutkimusmenetelmää
 - Alueelliset perehdytykset & kolmen haastattelun prosessi (2019→)
 - Osallisuutta vahvistava metodi

”Jos mä sit kerran tulen”

- Tulosraportin osa 1 / 2 valmis
 - yht. 26 kanssatutkijaa (haastattelijaa) ja 33 haastateltavaa (haastatteluja kaikkiaan 84?)
 - Kanssatutkijoiden ikä ka. 70 v, haastateltavat ka. 75 v. Kanssatutkijoista miehiä 30%, haastateltavista 24%
- Tulosten osa 2/2 valmistuu ensi kesänä

<https://www.ikainstituutti.fi/tuote/jos-ma-sit-kerran-tulen-elamanote-ohjelman-osallisuustutkimuksen-tuloksia-osa-1-2/>

Arjen osallisuutta tukevat elementit

- Asuminen, ympäristö ja naapurusto
- Arkiapu, yksityiset ja julkiset palvelut
- Saavutettavuus, digitalisaatio ja maksut
- Sosiaalisten suhteiden ja vastavuoroisuuden merkitys
- Voimavarat ja vahvuudet

Saavutettavuus, digitalisaatio & maksut

- Tieto siitä, mistä (julkisia) palveluja saa ja mihin on oikeutettu on tärkeää, tieto tuo turvaa
 - *monellaki varmasti on se vaikeus, että kun ei tiää mistä vois mitäki hakkee ja mihinkä olis oikeus*
- Palvelumaksut ja kriteerit
 - *Mä koitin saada semmosta taksiapua, mut ei ne viel tässä kunnossa olevalle. Haastattelija: Ei ei. Haastateltava: Se pitää olla jo puolhaudassa ennen ku sä saat semmosen.*
 - *Haastattelija: Onkos sulla minkälaisia tukijuttuja? Haastateltava: Nyt ei oo mittään vielä, niitähän mä oon yrittäny hakkee tuolta mut nämä justinsa (--)
et joo tämmösiä meillä ois näin hyviä mutta ku ne maksaa. Milläs niitä maksaa meikäläinen.*
- Digitalisaatio ja muutokset palveluissa
 - *Haastattelija: Niin et sä oot aikasemmin [maksanut laskuja nettipankissa] mutta nyt se on tullu vaikeemmaksi? Haastateltava: Juu kun sieltä tuli jotain muutoksia siihen. [...] Niin mä pelkään sitä että mä teen jotain virheitä siel.*

Motivaatio osallistua Elämänote/järjestötoimintaan

- Viisi keskeistä teemaa:
 - Persoonallisuus
 - Elämäntilanne
 - Matalat ja korkeat kynnykset
 - Henkilökohtainen pyytäminen
 - Toiminnan sisältö

Persoonallisuus

Osallistuvaa tyyppiä, vai ”koti-ihminen”?

- *Ku mä oon semmonen ittekseni hyvin viihtyvä kotona, en mä kerta kaikkiaan osaa sanoa, mitä mä niinku kaipaisin enemmän*
- *Ja mul on aina ollu semmonen, eikä tää sairaus mikä mulla on, ei ole vieny sitä vaikuttamisen nälkää... [...] Mää haluan vaikuttaa sillä niihin asumis-, niihin oloihin, ja siihen ympäristöön. Et se oli semmonen vaikuttamisen nälkä on ajanu siihen mukaan, ja sitten mä koen sen et se on hyvin mielekästä .*
- *Joskus talvella tuntuu semmoselta pitkältä, et siinä niinku vois olla enempi jotai sellasta haastetta. Olla. Johki lähtee erikoisee. Mut ei niinku osaa hakee sitä.*

Elämäntilanne

Muutokset ihmissuhteissa, terveydentilassa, sosiaalisuuden tarve

- *[Puolison kuoleman jälkeen] oon koittanu vetää itteni mukaan sinne pakosta. Muuten mä en yleensä mee. Miehen kans käyty missään, et me oltiin vaan täällä jökötettiin, ja sit kun se sairasti viimeset ajat, eihän me mihinkään päästy [...] Sitä on ottanu itteään kauluksesta kiinni ja lähteny mukaan näihin seuraelämiin*
- *[Arkeeni kuuluu] aika paljon yksinoloa, minun työtovereita ja ystäviä on kuollut ja tullut vanhaksi, että viime vuosina on aika monta poistunut sillä lailla ystäväpiiristä, että aika paljon olen yksin ja sen takia ilmoittauduin tuonne [järjestötoimintaan], että löytäisin uusia ihmisiä itselleni. Minä olen perheetön, en ole ollut naimisissa...*

Kynnykset

Fyysiset ja henkiset kynnykset: esteettömyys, sijainti kuljetukset, maksuttomuus, tunnelma ja vastaanotto

- *en oo ollut, missään muissa [ryhmissä]. Nyt meni sitten kun oli niin lähel tossa.*
- *Kyl se tietysti eilisestäkin huomaa, että kyllä sinne osaa otti ihmisiä jotka oli tietysti sen yhden kynnyksen oli mennyt kun he tuli sinne tilaisuuteen, että kiinnitti kyllä, kyllä siinä muutama oli just ku ne siinä kuikuili ja katso, mutta et rohkeesti vaan, että näki että heillä oli vähän semmonen olo että anteeks, että oon olemassa. Et ku tänne vaan.*

Henkilökohtainen pyytäminen

Houkuttelu, pyytäminen ja hakeminen mukaan

- *..on löytynyt [seuraa] joo, että sikäli sen yhen rouvan kans varsinki nii. Se sai mut houkuteltuu sinne jumppaan niin mä sanoin et joo, mä kiskon sut mukaan nyt sä tuut tonne [kerhoon]*
- *Niin kun tässäkin talossa on huomannu, sen että ihmiset jotka ei käy tuolla ja muutamia semmosia on sitte jotka on tavallaan saatu houkuteltua sinne mukaan, niin nyt tänä päivänä kun ne on muutaman kerran käyny nii ihminen on ihan intoo piukassa. Että tää on ihan kivaa. Että sinne voi tai voi mennä, eikä se, se ei vaadi ihmiseltä mitään muuta kun..*

Haastattelija: *..Läsnäoloo.*

Haastateltava: *Nii, kyllä.*

Toiminnan sisältö

Toimintamuodot, tiedot & taidot, vetäjän rooli, tunnelma, kohtaamiset

- *Tietysti olis kiva joku tuota, keskusteluryhmä, uudenlainen keskusteluryhmä, johon sais semmoisia saman tyyppisiä ihmisiä, tai jotakin, en osaa sanoa, mitä se vois olla, mutta joku semmonen olis tervetullut*
- *Se on vaan, kun huomaa sen, että kaikki hommat ei käy niinkun nuorena. Se on lähinnä toi liikuntapuoli ja sitte myöskin se ruuanlaitto, kiinnostaa. Et emännällä oli käsi kipsissä ja oli mulla niinkun keittiövuoro. Oli pakko sitten tehdä.*
- *Ja kerhot on... täällä on todella, todella hyviä vetäjiä. Niille mä annan aina kympin.*

Johtopäätökset

Toimiva ja esteetön ympäristö, saavutettavat palvelut sekä sosiaalisuutta tukevat rakennettuun ympäristöön liittyvät ratkaisut olivat tärkeitä arjen osallisuutta tukevia elementtejä.

Erilaisten apu- ja tukipalvelujen maksullisuus voi olla este saavutettavuudelle. Kaikille ei myöskään ole selvää, mistä ja miten apua ja tukea voi hakea ja mihin on oikeutettu julkisena palveluna.

Elämänote-hankkeet tarjoavat paikkoja ja tilaisuuksia tulla kohdatuksi, olla ja tehdä yhdessä toisten kanssa arkeen mielekkyyttä lisääviä asioita. Mukaan lähdettiin oppimaan uutta ja hakemaan tukea arkeen ja vahvistusta sosiaaliselle elämälle, sekä merkityksellistä sisältöä ja rytmiä elämään.

Johtopäätökset (2)

Osallistumisen kynnystä madaltaa:

- toiminnan maksuttomuus, kutsuva ilmapiiri, helppo saavutettavuus ja toiminnan erilaiset mielekkäät sisällöt
 - henkilökohtainen pyytäminen ja hakeminen mukaan toimintaan on tärkeää erityisesti kun tavoitellaan mukaan niitä, jotka eivät aiemmin ole järjestötoimintaan osallistuneet.
- Järjestöillä on tärkeä rooli ja ainakin toistaiseksi mahdollisuus ja resursseja kohdata ihmisiä yksilöinä, rohkaista, houkutella ja saatella heitä mukaan erilaisiin hyvinvointia ja osallisuutta tukeviin toimintoihin.

KIITOS!

OTA YHTEYTTÄ:

Hanna-Kaisa Hopponia, VTT, tutkija, Ikäinstituutti

Hanna-Kaisa.Hopponia@ikainstituutti.fi

Hankkeen muut tutkijat: Anni Vilkko, Päivi Topo

Lue lisää:

- [TiiTu 2/2019: Kanssatutkijat selvittämässä osallisuuden saloja](#)
- Hopponia H-K, Vilkko A & Topo P (2019) Elämänote-tutkimus on käynnistynyt: mukana iäkkäitä kanssatutkijoita. Gerontologia 33(2), 86-91. <https://journal.fi/gerontologia/article/view/82441>
- Hopponia H-K & Vilkko A (2020) ”Jos mä sit kerran tulen” – Elämänote-ohjelman osallisuustutkimuksen tuloksia, osa 1 / 2. Ikäinstituutti. <https://www.ikainstituutti.fi/tuote/jos-ma-sit-kerran-tulen-elamanote-ohjelman-osallisuustutkimuksen-tuloksia-osa-1-2/>

[Ikäinstituutti.fi/elamanote](https://www.ikainstituutti.fi/elamanote)